

ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ: ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΟΔΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Αγγελική Καραστέργιου, Έλενα Χουρμουζιάδη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Μεταφραστικό Τμήμα της «ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΑΕ», σε μια προσπάθεια να οργανώσει, να αποδελτιώσει και να αξιοποιήσει τόσο σε στενά ενδοεπιχειρησιακά πλαίσια όσο και στον ευρύτερο μεταφραστικό χώρο το πλούσιο υλικό που έχει συγκεντρώσει στα 7 χρόνια ύπαρξής της, ξεκίνησε το φιλόδοξο έργο της δημιουργίας ενός Λεξικού Ορολογίας Κατασκευής και Διαχείρισης Οδικών Έργων. Με απώτερο στόχο την έκδοση του Λεξικού σε έντυπη μορφή, δημιουργήσαμε, σε άμεση και συνεχή συνεργασία με το Τμήμα Πληροφοριακών Συστημάτων της Εταιρίας, μία βάση δεδομένων που συγκεντρώνει το σύνολο των ελληνικών και αντίστοιχών τους αγγλικών όρων οργανωμένο και ταξινομημένο σε 31 διαφορετικά γνωστικά πεδία που άπτονται της κατασκευής και διαχείρισης ενός οδικού έργου (π.χ. Σήραγγες, Γεωλογία, Τηλεματική, Διαδικασίες Δημοπράτησης, κλπ). Η εισήγηση παρουσιάζει τη διαδικασία εκπόνησης του σύνθετου αυτού έργου, τις δυνατότητες του ηλεκτρονικού εργαλείου που αναπτύξαμε, τις δυσκολίες που συναντήσαμε, τους προβληματισμούς που γεννήθηκαν, καθώς και τα θεωρητικά ερωτήματα που θέσαμε και σχετίζονται με το τι συνεπάγεται, τελικά, η έννοια «όρος», «λεξικό», «τεχνική ορολογία» σε συνάρτηση με τους τελικούς χρήστες ενός λεξικού, αλλά και με τις κατευθύνσεις που θέτει ο συντάκτης του.

THE EGNATIA MOTORWAY: A NEW ROUTE TOWARDS ROAD CONSTRUCTION AND PROJECT MANAGEMENT TERMINOLOGY

Ageliki Karastergiou, Elena Chourmouziadi

SUMMARY

The Translation Unit of the company "EGNATIA ODOS AE", in an effort to collect, record and put to use - both within the context of the company and in the wider translation industry - the rich terminological material gathered in the 7 years of its existence, launched the ambitious project of creating a Dictionary of Construction and Project Management Terminology. Our ultimate goal being the publication of the Dictionary in printed form, we initially created, in close collaboration with the company Information Technology Unit, a database containing all Greek and respective English terms classified into 31 distinct fields that pertain to the construction and management of a road project (e.g. Tunnels, Geology, Telematics, Tendering Procedures, etc). This paper presents the procedure followed up to now for this complex project, the functionalities of the electronic tool we developed, the difficulties we were faced with, as well as the theoretical questions raised in the course of our endeavour. In particular, how we define the concepts *term*, *dictionary*, *technical terminology* in relation to the end users of a dictionary or the main directions set by its author(s).

1. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Πριν ξεκινήσουμε την παρουσίαση της λεξικογραφική μας... Οδύσσειας, θεωρούμε σκόπιμο να αυτοσυστηθούμε, να δώσουμε δηλαδή μία εικόνα του εταιρικού περιβάλλοντος που μας φιλοξενεί, αλλά και της μονάδας που αποτελούμε στα πλαίσια του περιβάλλοντος αυτού. Η «ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΑΕ» (ΕΟΑΕ) ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1995 με σκοπό τη διαχείριση της μελέτης και κατασκευής, τη συντήρηση, τον εξοπλισμό και την εκμετάλλευση της Εγνατίας Οδού, των οδικών αξόνων που την εξυπηρετούν, καθώς και άλλων έργων εντός ή εκτός της Ελληνικής επικράτειας. Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της εταιρίας, αλλά και της διαχείρισης του έργου της από Διεθνή Εταιρία Συμβούλων, κρίθηκε απαραίτητη η σύσταση Τμήματος Μετάφρασης και Διερμηνείας (το οποίο ξεκίνησε με 2 άτομα το 1996 και απασχολεί πλέον 7¹) όχι μόνο για να διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ των μελών του προσωπικού της εταιρίας (αλληλογραφία, μελέτες, προδιαγραφές, συσκέψεις, κλπ), αλλά και για να βοηθά στην ενημέρωσή τους για τα διεθνή πρότυπα και τις διεθνείς προδιαγραφές που σχετίζονται με το έργο της ΕΟΑΕ. Για όσους από εσάς η κατασκευή ενός οδικού έργου φαίνεται κάτι απλό, θα πρέπει να τονίσουμε εδώ το πόσο πολυσχιδές εγχείρημα είναι, αρκεί να απαριθμήσουμε ορισμένα μόνο από τα γνωστικά πεδία που εμπλέκονται στην κατασκευαστική διαδικασία: γεωλογία, υδραυλική μηχανική, εργασίες πολιτικού μηχανικού, αρχιτεκτονική και πολλά άλλα. Παράλληλα με την καθεαυτή κατασκευή της οδού, ωστόσο, το έργο συνεπάγεται και δραστηριότητες που αφορούν τη μελέτη και δημοπράτηση των έργων, τη συντήρηση και λειτουργία του έργου, αλλά και τη λειτουργία της ίδιας της εταιρίας (τηλεματική, πληροφοριακά συστήματα, διαχείριση ανθρώπινων πόρων, διαχείριση εγγράφων, διασφάλιση ποιότητας, υγεία & ασφάλεια κλπ).

Γίνεται εύκολα κατανοητό, ότι ένας μεταφραστής σε μία τέτοια εταιρία καλείται όχι μόνο να αποδώσει πιστά και με συνέπεια πληθώρα τεχνικών κειμένων, αλλά και να εξοικειωθεί με ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών κλάδων, άρα και τεχνικής ορολογίας. Έργο δύσκολο, αλλά και προκλητικό. Τα «αγκάθια»; Οι αυστηρές προθεσμίες, το εύρος των τύπων κειμένων (από απλές επιστολές έως απαιτητικές προδιαγραφές σχεδιασμού), η αδυναμία των «πελατών» μας να κατανοήσουν τη δυσκολία του μεταφραστικού έργου, οι δυσκολίες που συνεπάγεται ένα αυστηρό πλαίσιο διαδικασιών που δεν εξαρτάται από εμάς τους ίδιους και που συχνά δεν μπορούμε να παρακάμψουμε (π.χ. οι προτεραιότητες που δεν θέτουμε εμείς οι ίδιοι, οι διερμηνείες της τελευταίας στιγμής που δεν μας αφήνουν χρόνο προετοιμασίας, η αδυναμία να οργανώσουμε εμείς το χρόνο μας, κλπ). Τα πλεονεκτήματα; Παρά το ευρύ φάσμα των

^[1] Εκτός από τις δύο συγγραφείς, το Τμήμα απαρτίζεται και από τους: Αναστασία Κισόγλου, Ελένη Μαθιουδάκη, Μαρία Παπαγιάννη, Αντώνη Περπατίδη, Χριστίνα Τσάλη

εμπλεκόμενων γνωστικών πεδίων, τα προς μετάφραση κείμενα κινούνται σε ένα συγκεκριμένο ορολογικό «χώρο» χωρίς ιδιαίτερες εκπλήξεις. Το περιβάλλον της εταιρίας προσφέρει ευκαιρίες άμεσης ανάδρασης από επιστήμονες του χώρου με μεγάλη εμπειρία και βαθιά γνώση του αντικείμενου τους, στενής συνεργασίας με συναδέλφους, χρήσης πλούσιου υλικού αναφοράς από τη βιβλιοθήκη του Τμήματος και από συγγράμματα του επιστημονικού δυναμικού της εταιρίας.

2. ΤΟ ΤΟΛΜΗΜΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΟΣ ΛΕΞΙΚΟΥ

Έχοντας επίγνωση του σημαντικού για τα Ελληνικά δεδομένα έργου της Εγνατίας Οδού, τόσο σε τεχνικό επίπεδο και σε επίπεδο τεχνογνωσίας όσο και σε επίπεδο μετάδοσης εμπειρίας, η μεταφραστική ομάδα της εταιρίας δεν θα μπορούσε να μην σκεφτεί και οραματιστεί μία πορεία πέρα από την καθημερινή μεταφραστική δουλειά, πέρα από το τρίπτυχο «*πρωτότυπο-μεταφραστική διαδικασία-μεταφραστικό πόνημα*», το οποίο, όσο προκλητικό και απαιτητικό και αν είναι, πολλές φορές εγκλωβίζει το μεταφραστή στο στενό του μικρόκοσμο, ενώ τον αποκλείει και τον απομονώνει από το ευρύτερο μεταφραστικό...σύμπαν. Η συστηματοποίηση και δημοσιοποίηση του ορολογικού υλικού που έχουμε συγκεντρώσει ήταν μία πρόκληση που έμοιαζε να είναι αναγκαία και επιτακτική για πολλούς λόγους. Η τεχνική ορολογία στη Ελλάδα -εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις- είτε βασανίζεται από αδόκιμες ή «ξύλινες» αποδόσεις είτε δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο συστηματικής μελέτης και οργανωμένης προσπάθειας τουλάχιστον από τους ίδιους τους χρήστες και φορείς της. Ένα οργανισμός του μεγέθους και του χαρακτήρα της ΕΟΑΕ καλύπτει όχι μόνο ένα ευρύ φάσμα τεχνικών ειδικοτήτων, αλλά και όλη την κλίμακα χρηστών της τεχνικής ορολογίας, από τους εργάτες του εργοταξίου έως τους ειδικούς επιστήμονες/ακαδημαϊκούς του εκάστοτε κλάδου. Από την άποψη αυτή, η γνώση που μπορεί να μεταφέρει είναι πολύτιμη όσον αφορά τη διάδοση της επιστημονικής πληροφορίας, την επικοινωνία των φορέων της επιστημονικής γνώσης, τη συγγραφή άρτιων ορολογικά επιστημονικών κειμένων, αλλά και το ίδιο το έργο των μεταφραστών. Τέλος, θεωρήσαμε ότι η γνώση, όπως αυτή παίρνει σάρκα και οστά με τα γλωσσάρια των μεταφραστικών ομάδων, επιβάλλεται να είναι κοινή και προσβάσιμη σε όλους όσους επιθυμούν να την αποκομίσουν. Η έννοια ενός δικτύου μεταφραστών που πορεύονται μαζί, συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά, δεν νοείται χωρίς τη δημοσιοποίηση γλωσσαρίων, ορολογικών βάσεων και, γενικότερα, πονημάτων που έχουν φτιαχτεί μετά από ώρες δουλειάς και αναζήτησης όρων, πολλές φορές δυσεύρετων. Άλλωστε, ο μεταφραστής εκτός από την κοινωνική υπόσταση που του δίνει η ανθρώπινη φύση, επιβιώνει μόνο εάν επιδιώξει να ενταχθεί σε ένα κοινωνικό σύνολο που του παρέχει τα εφόδια που απαιτούνται

για την παραγωγή άρτιων μεταφρασμάτων. Δεν διεκδικούμε τα εύσημα λεξικογράφων έμπειρων και αλάνθαστων. Ο όγκος του υλικού μας είναι μεγάλος και πολλές φορές αποθαρρυντικός. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα γνωστικά πεδία που καλύπτονται ξεπερνούν τα 20 και καλύπτουν τομείς όπως: *αρχιτεκτονική, Η/Μ, περιβάλλον, γεωλογία, οδοποιία, υδραυλική μηχανική, νομική, οδοστρωσία, σήμανση, τηλεματική, σήραγγες, γέφυρες, διασφάλιση ποιότητας, υγεία και ασφάλεια, πληροφορική, οικονομικά, λειτουργία και συντήρηση οδικών έργων, γεωγραφικά πληροφοριακά συστήματα, διαδικασίες δημοπράτησης, μελέτη οδικών έργων* κλπ. Ο σκοπός της εισήγησης αυτής δεν είναι κανονιστικός, με την έννοια ότι δεν επιχειρούμε να υποδείξουμε τις μεθόδους και διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται σε αντίστοιχα λεξικογραφικά έργα, αφού κι εμείς οι ίδιοι πορευόμαστε παράλληλα με το έργο και το ίδιο το έργο πολλές φορές μας διορθώνει, μας καθοδηγεί και μας υποδεικνύει το επόμενο βήμα. Αντίθετα, στόχος μας είναι να μοιραστούμε την αγωνία και τους πειρατισμούς μας, να παρουσιάσουμε τη μεθοδολογία που ακολουθήσαμε μέχρι σήμερα, τα προβλήματα που μας απασχόλησαν και τις προθέσεις μας για το μέλλον.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Είναι αλήθεια πως η μεθοδολογία που ακολουθούμε στην λεξικογραφική μας προσπάθεια είναι «ανορθόδοξη» και αντίστροφη, γεγονός που όπως διαπιστώσαμε και θα εξηγήσουμε παρακάτω μπορεί να δικαιολογηθεί με βάση τον ιδιόμορφο χαρακτήρα της συγγραφικής ομάδας. Πιο συγκεκριμένα, δεν ξεκινήσαμε από μία γενική σύλληψη προχωρώντας προς την υλοποίησή της, δεν ακολουθήσαμε μία πορεία από το γενικό στο ειδικό, από τη μεθοδολογία στην πρακτική εφαρμογή προδιαγραφών και προτύπων, πρακτική που ακολουθείται κατά κανόνα στην πλειοψηφία των λεξικογραφικών έργων. Η μέθοδός μας δεν ήταν, με άλλα λόγια, «παραγωγική», με την έννοια της «παραγωγής» ως «*είδους συλλογισμού, εξαγωγής συμπεράσματος με πορεία από το γενικό στο μερικό*»².

Αντίθετα, η προσπάθειά μας ακολούθησε τη λογική δημιουργίας ενός γλωσσάριου που θα εξυπηρετούσε αποκλειστικά τις ανάγκες του Μεταφραστικού Τμήματος της ΕΟΑΕ, χωρίς να εμπλέκεται μία διαδικασία οργανωμένης και συστηματικής αποδελτίωσης όρων από σώματα κειμένων της εταιρίας. Ξεκινήσαμε, δηλαδή, έχοντας στα χέρια μας το πρωτόλειο ενός πονήματος ορογραφίας που προέκυψε στα πλαίσια της καθημερινής μεταφραστικής δουλειάς και λόγω της ανάγκης που νιώσαμε να καταγράψουμε τους όρους που μας

^[2] «Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη)

δυσκόλεψαν ή που δεν έχουν αποδοθεί ακόμα στην ελληνική γλώσσα, τις αποδόσεις που πρότειναν οι επιστήμονες της ΕΟΑΕ και που δεν συμπίπτουν απαραίτητα με αυτές άλλων επιστημόνων, τις αποδόσεις που χρησιμοποιούνται στο εργοτάξιο και δεν είναι «επιστημονικές» με την έννοια της αποδοχής τους από την επιστημονική και ακαδημαϊκή κοινότητα.

Η καθημερινή αυτή καταγραφή αρχικά «φιλοξενήθηκε» από το πρόγραμμα Excel – Microsoft Office, σε ξεχωριστά φύλλα για κάθε γνωστικό αντικείμενο. Είναι προφανές ότι όσο πλουσιότερη γινόταν η συλλογή των όρων, τόσο πιο δύσχρηστο αποδεικνυόταν το πρόγραμμα. Η ορολογική αυτή «μαγιά» κατέληξε μετά από τη συμπλήρωση 4 ετών λειτουργίας του Τμήματος να αποτελείται από 3.000 περίπου όρους και αντίστοιχες αποδόσεις. Ο όγκος του γλωσσάριου, ο πρωτότυπος συνδυασμός πολλών γνωστικών πεδίων που εμπλέκονται στην κατασκευή ενός αυτοκινητόδρομου του μεγέθους της Εγνατίας Οδού, η σπανιότητα, σε πολλές περιπτώσεις, των όρων που είχαν καταγραφεί, αλλά και η δυσκολία εύρεσης και ανάκτησης των όρων, «απαίτησαν» με τον τρόπο τους μια πιο συστηματική αντιμετώπιση από πλευράς μας τόσο για τη δική μας διευκόλυνση όσο και για την αξιοποίηση του υλικού από ένα ευρύτερο κοινό. Με άλλα λόγια, το ίδιο το υλικό οδήγησε στη σύλληψη της δημιουργίας του λεξικού και όχι το αντίθετο. Με αυτή τη λογική, λοιπόν, η διαδικασία που ακολουθήσαμε ήταν σαφώς επαγωγική.

Φτάνοντας πριν από 2 χρόνια αντιμέτωποι με ένα υλικό 9.000 περίπου όρων, η ανάγκη δημιουργίας ενός ευέλικτου, ασφαλούς και φιλικού προς το χρήστη εργαλείου ήταν πλέον επιτακτική. Σε άμεση συνεργασία με το Τμήμα Πληροφοριακών Συστημάτων της εταιρίας μας, επιλέχθηκε το πρόγραμμα Access – Microsoft Office, τέθηκαν οι προδιαγραφές τόσο σε συνάρτηση με το ίδιο το υλικό όσο και με τις ανάγκες του τελικού χρήστη που τη δεδομένη χρονική στιγμή ήταν οι εργαζόμενοι της εταιρίας. Έκτοτε, το εργαλείο αυτό επικαιροποιείται, βελτιώνεται, αναπροσαρμόζεται και εναρμονίζεται ολοένα και πιο άρτια με τις ανάγκες της λεξικογραφικής μας προσπάθειας. Η διαχείριση των όρων από τα μέλη του Τμήματος γίνεται σχεδόν σε καθημερινή βάση με την καθοδήγηση της Ομάδας Διαχείρισης Έργου (Project Management Team) που συστάθηκε από μέλη του Τμήματος για το σκοπό αυτό, και με άξονα τους γνωστικούς τομείς που ο καθένας από μας έχει αναλάβει. Οι υπάρχοντες όροι εμπλουτίζονται και οι νέοι φροντίζουμε πλέον να καταχωρούνται όσο το δυνατόν πληρέστερα και αρτιότερα.

4. Η ΙΘΑΚΗ ΤΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΕΙΡΗΝΕΣ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΜΑΣ

4.1 ΜΟΡΦΗ - ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ακολουθώντας μέχρι ένα βαθμό τη λογική που διέπει την ορολογική βάση δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, EURODICAUTOM, το ηλεκτρονικό εργαλείο περιλαμβάνει σε πρώτο επίπεδο τη φόρμα αναζήτησης, η οποία απευθύνεται στο χρήστη, και τη φόρμα καταχώρησης όρων, η οποία αφορά τους συντάκτες του λεξικού. Στην πρώτη περίπτωση, ο χρήστης έχει τη δυνατότητα αναζήτησης του όρου με τη χρήση φίλτρων, π.χ. με βάση το γνωστικό πεδίο, το μεταφραστή, την αξιοπιστία ή τη συντομογραφία του όρου. Οι αποδόσεις που προκύπτουν από την αναζήτηση εμφανίζονται με αλφαβητική σειρά και ο χρήστης έχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε περαιτέρω πληροφορίες του λήμματος που θα επιλέξει. Στη δεύτερη περίπτωση, περιλαμβάνονται πεδία που αναφέρονται στον αύξοντα αριθμό του όρου, το όνομα του μεταφραστή που εισήγαγε ή επεξεργάστηκε τον όρο, το βαθμό αξιοπιστίας της καταχώρησης, το γνωστικό πεδίο που ανήκει ο όρος και στη συνέχεια τα πεδία με πληροφορίες για το συγκεκριμένο, τον ορισμό και τη βιβλιογραφική πηγή αναφοράς. Το λεξικό είναι αμφίδρομο, τουλάχιστον στην ηλεκτρονική του μορφή, και οι γλώσσες εργασίας τα Αγγλικά και Ελληνικά.

Η βασική δυσκολία που συναντούμε γενικότερα αφορά τον τρόπο παρουσίασης των σχέσεων μεταξύ των όρων. Προκειμένου να εξασφαλιστεί συνέπεια, οικονομία χρόνου και 'κόπου' η κωδικοποίηση βασίζεται στις προδιαγραφές που έχουν καθοριστεί βάσει εμπειρίας και μόνο της μεταφραστικής μας ομάδας και φυσικά επιδέχονται βελτιώσεις. Ο βασικός άξονας προσανατολίζεται στο περιληπτικό σύστημα εννοιών (generic concept system) όπου το ρήμα σε κάθε περίπτωση προηγείται του ουσιαστικού και το ουσιαστικό του επιθέτου, ή της γενικής [π.χ. καταργώ, δικαίωμα - σπλιζμός, χαλαρός – ακαμψία, εδάφους]. Μια καινοτομία της συγκεκριμένης προσπάθειας αποτελεί η αναφορά συγκεκριμένου και ορισμού και στις δύο γλώσσες (γλώσσα πηγή και γλώσσα στόχος) ενώ σαφώς υπάρχουν και όλα τα υπόλοιπα στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα λεξικό όρων και που προαναφέρθηκαν. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η καταχώρηση όρων δεν συνοδεύεται από γραμματική πληροφορία. Εάν ωστόσο φανεί στην πορεία ότι η πληροφορία τέτοιου τύπου έχει διαφοροποιητική λειτουργία, ίσως προστεθεί άλλο ένα πεδίο ακριβώς για το σκοπό αυτό.

4.2 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΡΟΣ

Στα πλαίσια της προσπάθειάς μας για μετάβαση / απόδοση από τη μία γλώσσα στην άλλη το βασικό στοιχείο είναι η διάκριση μεταξύ λεξικογραφίας και ορογραφίας. Πιο συγκεκριμένα, είναι εμφανές ότι το συγκεκριμένο πόνημα επικεντρώνεται στην συλλογή όρων και όχι

λέξεων γενικής γλώσσας, που προκύπτουν από τα διαθέσιμα στα πλαίσια της εταιρίας σώματα κειμένων καθώς και από τις διερμηνείες / φυσικούς ομιλητές και καλύπτουν, στο μέτρο του δυνατού, τους τομείς ενασχόλησής μας. Στο σημείο αυτό γεννάται συχνά και ο βαθύτερος προβληματισμός σχετικά με τη μακροδομή (λημματολόγιο) του λεξικού και όχι τόσο με την μικροδομή του (πληροφορία που φέρει το λήμμα). Συγκεκριμένα, τι μπορεί και τι πρέπει να καταχωρηθεί ως όρος, καθώς και ποια είναι τα κριτήρια για κάτι τέτοιο έτσι ώστε να καταρτιστεί ο συνολικός κατάλογος όρων, να προκύψουν οι σχέσεις των εννοιών και, ως εκ τούτου, η μορφή του λεξικού. Περνώντας από το επίπεδο της λέξης στο επίπεδο της έννοιας, μοχλό αποτελεί η αναπαράσταση μίας έννοιας ενός συγκεκριμένου γνωστικού τομέα (με λέξεις, φράσεις ή ακόμη και τύπους ή φόρμουλα³) ενώ ως πρώτο βήμα θεωρείται, κατά συνέπεια, ο 'αποκλεισμός' των λειτουργικών λέξεων. Οι τομείς του συγκεκριμένου λεξικού είναι πολλοί και σε καμία περίπτωση η μεταφραστική ομάδα μας δε φιλοδοξεί να συμπεριλάβει όλους του όρους που απαρτίζουν ένα τομέα και, κατ' επέκταση, να 'συναγωνιστεί' αντίστοιχα λεξικά. Η όλη προσπάθεια ξεκίνησε και εξακολουθεί να βασίζεται στην καταγραφή όρων που είναι σαφώς επιστημονικής / τεχνικής φύσεως αλλά και που ταυτόχρονα η δυσκολία απόδοσής τους κατάστησε αναγκαία την έρευνα σε βάθος, καθώς και τη συνδρομή των ειδικών.

4.3 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΟΡΩΝ

Εν συνεχεία, πολλές φορές ο προβληματισμός άπτεται του γενικότερου θέματος της απόδοσης των όρων και ειδικότερα εντοπίζεται στην έλλειψη σαφούς διάκρισης σχετικά με ποια θεωρείται δόκιμη απόδοση και ποια όχι. Σαφώς τα ακαδημαϊκά συγγράμματα, η συνδρομή / έλεγχος σε επίπεδο γνωστικού τομέα από αντίστοιχους ειδικούς επιστήμονες και η συχνότητα χρήσης αποτελούν τη βάση για το δόκιμο μιας απόδοσης, ωστόσο δεν θα πρέπει ούτε να παραλείπουμε ούτε και να 'υποτιμούμε' εναλλακτικές αποδόσεις με μικρότερη συχνότητα εμφάνισης που αποτελούν τη λεγόμενη επαγγελματική αργκό και διεκδικούν συχνά μεγάλο μερίδιο στη ζωντανή γλώσσα που εξελίσσεται διαρκώς. (πχ. *κατσκοπόδαρο, σκάντζα βάρδια, γκανάιτ*). Στο πλαίσιο αυτό, ως τρόπος 'αντιμετώπισης' του προβλήματος προτάθηκε η προσθήκη ενός νέου πεδίου στο ηλεκτρονικό εργαλείο που ήδη χρησιμοποιούμε που θα δηλώνει την πηγή πιστοποίησης του όρου (π.χ. *εργοτάξιο, ενδοεπιχειρησιακή χρήση - ΕΟΑΕ κτλ.*). Φυσικά, θα πρέπει να ακολουθηθεί και έλεγχος σε γλωσσικό επίπεδο για να αποφασιστεί εάν η απόδοση είναι λειτουργική ή αμήχανη.

^[3] Αν και η χρήση τύπων και φόρμουλας για την απόδοση όρων ενδείκνυται, το ηλεκτρονικό εργαλείο που διαθέτουμε δε μας παρέχει ακόμη τη δυνατότητα αυτή.

Επιπλέον, στα πλαίσια πάντοτε της προσπάθειας απόδοσης ενός όρου, παρατηρείται η συχνή εμφάνιση μονολεκτικών / πολυλεκτικών σχηματισμών για τους οποίους δεν υπάρχει αμφιμονοσήμαντη αντιστοίχιση στη γλώσσα στόχο. Κατά τη γνώμη μας η πολυσημία ενός μονολεκτικού λήμματος, από τη μία πλευρά, συνιστά λόγο για διαφορετικές καταχωρήσεις, ώστε να είναι πιο ξεκάθαρη η χρήση του συγκεκριμένου όρου και οι περιορισμοί αυτής (μέσω του διαφορετικού συγκεκριμένου και ορισμού) [π.χ. *αγωγός*: *conductor (H/M)*, *channel*, *pipe*, *duct*, *conduit (Hydraulics)*, *ανατροπή*: *toppling (Geology)*, *overturning (Structures)*]. Στην περίπτωση επίσης που το μεταφραστικό αντίστοιχο δεν υφίσταται ή θα ήταν άκομφο μπορεί να ενσωματωθούν στην απόδοση δάνειοι όροι ή να γίνει μια προσπάθεια καθιέρωσης ενός νεολογισμού, διαδικασία η οποία οφείλει και πάλι να 'περάσει' από έλεγχο γνωστικού τομέα και γλωσσικού επιπέδου (*σαρζανέτια*, *βινιέτα*, *credible earthquake*, *εκτοσκυρόδεμα*). Από την άλλη πλευρά, οι πολυλεκτικές εκφράσεις καταχωρούνται ως όροι με αντίστοιχη περιγραφική απόδοση, κάτι που μπορεί να εξυπηρετεί μεν τη γλωσσική ορθότητα όχι όμως και τη γλωσσική οικονομία (π.χ *αστοχία*, *ελεγχόμενη από δομικά στοιχεία της βραχώμαζας*: *structurally controlled failure*).

4.4 ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΠΗΓΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΟΡΩΝ

Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι η απόδοση των όρων έχει εξασφαλιστεί σε πρώτο επίπεδο από τους συντάκτες του εν λόγω λεξικού και η μορφή του λεξικού έχει δρομολογηθεί, τα 'μελανά σημεία' εξακολουθούν να δυσχεραίνουν το έργο μας. Το φάσμα είναι ευρύ και καλύπτει από απλά ζητήματα, όπως η χρήση κεφαλαίων ή πεζών γραμμάτων για την καταχώρηση των λημμάτων, η ειδική αντιμετώπιση των συνάψεων (ανωτέρα βία = ένα λήμμα) και όρων με εμπρόθετο προσδιορισμό, καθώς και η χρήση ή όχι λεξικών γενικής γλώσσας ως πηγή ορισμών και συγκεκριμένου, έως το δεύτερο επίπεδο ελέγχου της ορθότητας της απόδοσης, εκτός πλαισίου της εταιρίας. Ο ποιοτικός έλεγχος του τελικού προϊόντος και η αξιοπιστία των πηγών βασίζονται στο επιστημονικό υπόβαθρο του συνεργάτη που θα αναλάβει κάτι τέτοιο (ακαδημαϊκός, μηχανικός, δικηγόρος, οικονομολόγος με μακροχρόνια εμπειρία στους αντίστοιχους τομείς και πολύ καλή γνώση της αγγλικής και ελληνικής γλώσσας) και στην τεκμηριωμένη εμπειρία των φορέων που έχουν εκδώσει λεξικά / γλωσσάρια / συγγράμματα τα οποία και έχουν χρησιμοποιηθεί ως πηγές από εμάς (βιβλιοθήκες, Internet). Φυσικά, οι διαφορετικές απόψεις θα υπάρχουν πάντοτε, ακόμη και στους ακαδημαϊκούς κόλπους. Η τελική όμως απόφαση λαμβάνεται συλλογικά και οι διαφωνίες μπορούν κάλλιστα να λειτουργήσουν ως πηγή περαιτέρω έρευνας και βαθύτερης σκέψης. Η λεξικογραφία στον τομέα των Δημοσίων Έργων είναι περιορισμένη και οι φορείς που έχουν ασχοληθεί με έργα παρόμοια με αυτό της εταιρίας μας, τουλάχιστον στον ελληνικό χώρο, δεν έχουν κάνει

κάποια συντονισμένη προσπάθεια καταγραφής όρων, με εξαίρεση τη Μόνιμη Διεθνή Ένωση Οδικών Συνεδρίων (PIARC) και την Ελληνική Επιτροπή Σηράγγων & Υπογείων Έργων (ΕΕΣΥΕ). Μελλοντικός μας στόχος, φυσικά, είναι να εξασφαλιστεί η πιστοποίηση των όρων από τους αντίστοιχους αρμόδιους φορείς, όπως η ΕΛΕΤΟ και ο ΕΛΟΤ, καθώς και ενδεχόμενη συνεργασία με την PIARC.

3.5 ΤΕΛΙΚΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ

Είναι ευνόητο ότι ένα λεξικό, του οποίου η δημιουργία προέκυψε καθαρά από ανάγκες στα πλαίσια της εταιρίας, δεν καλείται να καλύψει λεπτομερώς – ούτε και κάτι τέτοιο υπήρξε ποτέ ο βασικός στόχος μας όπως άλλωστε προαναφέρθηκε – όλους τους τομείς που περιλαμβάνει. Ίσως τελικά κάτι τέτοιο είναι πολύ δύσκολο και λόγω μεταφραστικού φόρτου εργασίας που αποτελεί το κύριο αντικείμενο ενασχόλησής μας στην εταιρία αλλά και λόγω των περιορισμένων χρονικών ορίων για την ολοκλήρωση του έργου αυτού. Για το λόγω αυτό δεν ακολουθήθηκε από τους συντελεστές της ομάδας αυτής ο ‘ορθόδοξος τρόπος’ σύνταξης λεξικού που υποδεικνύει τη χρήση ενός προϋπάρχοντος κορμού όρων με ακόλουθες προσθήκες αλλά οι όροι καταχωρήθηκαν επιλεκτικά με αρχικό κριτήριο το βαθμό δυσκολίας που παρουσίαζαν. Ο κύριος λόγος για κάτι τέτοιο ήταν ότι εξ’ αρχής οι χρήστες ήταν οι εργαζόμενοι της εταιρίας οι οποίοι συχνά είχαν να αντιμετωπίσουν κείμενα γραμμένα στην αγγλική ή έπρεπε να κάνουν μια ‘απόπειρα’ μετάφρασης προς τη γλώσσα αυτή. Λόγω της μη άριστης γνώσης της αγγλικής γλώσσας από τα άτομα αυτά κάτι τέτοιο ήταν πολύ δύσκολο ή ακόμη και αδύνατο, γι’ αυτό και η ομάδα μας προσανατολίστηκε προς μια κατά κάποιο τρόπο δημοσιοποίηση του λεξικού που είχε αρχίσει να συντάσσει αποκλειστικά για μεταφραστική χρήση. Με το πέρασμα του χρόνου, συνειδητοποιήσαμε ότι η μετάδοση της γνώσης αποτελεί βασικό στοιχείο συνεργασίας και προόδου γι’ αυτό και ακολούθησε η σκέψη της έκδοσης του λεξικού – όταν φυσικά αυτό ολοκληρωθεί – κάτι που όπως είναι ευνόητο συνεπάγεται και διαφορετικούς τελικούς χρήστες. Στα πλαίσια αυτά, αποδέκτες πλέον θεωρούνται και οι συμμετέχοντες στη βιομηχανία των κατασκευών και ευρύτερα στον τομέα των δημοσίων έργων καθώς και η μεταφραστική κοινότητα. Και επειδή ακριβώς δεν πρόκειται για λεξικό ευρείας χρήσης, η αρχική σκέψη ήταν να μη συμπεριληφθούν όροι ευρύτερα γνωστοί ή όροι που μπορεί εύκολα κανείς να εντοπίσει σε λεξικά που ήδη κυκλοφορούν - ξεχωριστά για κάθε γνωστικό τομέα. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι καθώς υπάρχει δυνατότητα και έντυπης μορφής και μορφής CD ή on-line παρουσίασης, κάτι που ίσως συνεπάγεται και διαφορετικό αναγνωστικό κοινό, οι προσπάθειές μας γίνονται πιο περίπλοκες καθώς για κάθε εναλλακτική αναγκαστικά μεταβάλλεται και ο τρόπος δουλειάς μας, οι επιλογές μας και η σχετική έρευνα.

4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ίσως τελικά για όσους δεν έχουν άμεση επαφή με τον τομέα της λεξικογραφίας / ορογραφίας, η συλλογή όρων και η σύνταξη ενός λεξικού θυμίζει κάτι από τους 'Μοντέρνους Καιρούς' με τις βαρετές και επαναλαμβανόμενες κινήσεις του Τσάρλι Τσάπλιν. Εμείς ωστόσο που κάνουμε τα πρώτα μας βήματα στον τομέα αυτό, ταυτιζόμαστε μάλλον περισσότερο με μία διαφορετική ταινία του δημιουργού, το 'Χρυσοθήρα', καθώς η όλη προσπάθεια φαντάζει προκλητική και γεμάτη εκπλήξεις. Μία εταιρική μεταφραστική ομάδα που ξεκίνησε με δύο μόλις μέλη και με ελάχιστα μέσα κατάφερε να εξελιχθεί σε Μεταφραστικό Τμήμα απαρτιζόμενο από 7 άτομα, το οποίο πέρα από την καθημερινή μεταφραστική δουλειά είναι σε θέση πλέον να αναλαμβάνει έργα όπως αυτό του Λεξικού της «ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΑΕ». Ξέρουμε πως το Λεξικό αυτό είναι προϊόν βγαλμένο από τα σπλάχνα της ίδιας της εταιρίας και θα πορευτεί παράλληλα με αυτήν και υπό την καθοδήγησή της. Η τελική του μορφή (έντυπο, CD-ROM, on-line) θα αποφασιστεί με βάση τους στόχους της όσον αφορά την επέκταση των δραστηριοτήτων της σε τομείς πέραν του αμιγώς κατασκευαστικού και τεχνικού, το όραμά της, την επικοινωνιακή της στρατηγική. Συνεπώς, οι αποφάσεις της θα παίξουν καταλυτικό ρόλο στον τρόπο δράσης μας, καθώς και στο χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης του έργου. Η ΕΟΑΕ αποτελεί ουσιαστικά τον κύριο μοχλό κίνησης του έργου, καθώς όχι μόνο υπήρξε η 'αίτια' σύλληψης της ιδέας που αναπτύχθηκε αλλά, τελικά, θα στηρίξει και κάθε μελλοντική προσπάθεια στον τομέα αυτό στα πλαίσια προβολής του έργου της. Άλλωστε, το στίγμα της εταιρίας είναι έντονο τόσο στο υλικό όσο και στη φιλοσοφία που διέπει το πόνημά μας: δεν είναι ένα ακόμα τεχνικό εξειδικευμένο Λεξικό, είναι ένα Λεξικό που καλύπτει όλα τα γνωστικά πεδία που εμπλέκονται στην κατασκευή και διαχείριση ενός οδικού έργου, ένα εργαλείο που ελπίζουμε να αποδειχτεί πολύτιμο στα χέρια του μεταφραστή, του εργολάβου, του εργαζόμενου σε μία τεχνική εταιρία, του μηχανικού.

Αγγελική Καραστέργιου

Τεχνική Μεταφράστρια
«ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΑΕ»
6^ο χλμ Θέρμη-Θεσσαλονίκη
57001, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310470355

Έλενα Χουρμουζιάδη

Τεχνική Μεταφράστρια
«ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΑΕ»
6^ο χλμ Θέρμη-Θεσσαλονίκη
57001, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310470432